

Dr.h.c. prof. Ing. Albert Sándor, PhD.
 a Selye János Egyetem alapító rektora, a komáromi
 Felnőttképzési Intézet, Kht. igazgatója; lakhely:
 Kassa – Pat, e-mail: albert.sandor43@gmail.com

Mi legyen a kislétszámú szakközépiskolákkal?

A legújabb oktatásméletek és társadalmi elvárások magas követelményeket támasztanak az idegennyelvtanítással szemben. Már nem csupán a tanulók kommunikációs készségeinek fejlesztése a cél, hanem annak egy magasabb szintű megvalósítása: az interkulturális kommunikációs készség (IKK) elsajátításának a fontosságát hangsúlyozzák a szakemberek (Byram, 1991, Kramsch, 1998). Az interkulturális kommunikációs kompetencia mellett érvelők szerint ugyanis egy adott nyelv nyelvhelyességi szempontból tökéletes elsajátítása önmagában kevés (Savvidou, 2004). A helyes út a nyelvi, szociokulturális és pragmatikus készségek együttes fejlesztése, melyben a non-verbális kommunikáció és a beszéd paralingvisztikai jellemzői is helyet kapnak (Hatoss, 2004). Nem kevésbé fontos szempont az sem, hogy az idegen nyelvi oktatás hozzájárul-e az adott célkultúra iránti tolerancia-küszöb növeléséhez. Végül, de nem utolsósorban – a szlovákiai magyar közösség érdekeit is tekintve –, kulcsfontosságú szerepet kap az interkulturális kommunikációs kompetencia azon elve is, miszerint az idegennyelv-oktatásnak erősítenie kell a tanulók identitástudatát és nemzeti hovatartozását (Kramsch, 1998).

Arról, hogy az említett kompetenciák mi mindent foglalnak magukba, az Európai Tanács által kidolgozott *Közös Európai Referenciakeret: nyelvtanulás, nyelvtanítás, értékelés* (2002), (röviden KER, angolul: Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment, azaz CEFR) nyújt útmutatást. E rövid tanulmány további része ezért, az említett dokumentumból kiindulva, ízelítőt nyújt az IKK azon aspektusaiból, melyeknek figyelmet kellene szentelnünk nemcsak a középiskolai, hanem az alapiskolai idegen nyelvi tanórák keretein belül is.

A 2013/14-es tanévben 11 önálló magyar tanítási nyelvű szakközépiskola működött, és további 30 intézmény kínált magyar nyelvű oktatási programokat is. A 41 intézményben összesen 7 644 diák tanult magyar nyelven. Sajnos a magyar nemzetiségű tanulók 31,57%-a (3 525 diák) nem magyar tanítási nyelvű szakközépiskolában tanult. Ennek egyik oka az oktatási programok beszűkült kínálata.

A szakközépiskolák esetében is problémát jelentenek az alacsony osztálylétszámok, ezért több önálló szakközépiskolát és a egyes iskolák több „magyar” osztályát a bezárás veszélye fenyegeti.

Az érettségivel végződő szakközépiskolák esetében (ipariskolák, kereskedelmi akadémiák stb.) ezért hasonló megoldást javasolunk, mint a gimnáziumok esetében, tehát iskola-összevonásokat. A két-hároméves szakmunkásképzők esetében viszont egyénileg kell eljárni, hiszen ezekben az esetekben ún. duális képzés folyik. Az elméleti képzés az iskolákban valósul meg, a gyakorlati képzést viszont különböző vállalkozások, szolgáltató vagy gyártó üzemegységek végzik.

A gazdaságilag fejlett országokban már évtizedek óta ún. **iskolaközpontokat** működtetnek. Az adott régió tanulói az alapiskola elvégzése után nem különböző szakiskolába jelentkeznek, hanem az oktatási központban (iskolaközpontban) folytatják tanulmányaikat, ahol a régió számára szükséges valamennyi szakmát oktatják. Ez lényegesen megkönnyíti az alapiskolák végzőseinek és szüleiknek

dolgát. A nem átgondolt döntés vagy elhibázott pályaválasztás a tanulmányi idő alatt is módosítható, hiszen az intézményen belül biztosított az átjárhatóság, a pályamódosítás.

Magyarországon is történt hasonló elmozdulás az új évezred küszöbén. Szolnokon például öt szakközépiskolát vontak össze egy iskolaközpontba, csaknem 3000 tanulóval. Gúth Ferenc, az iskolaközpont igazgatója erről a következőképpen nyilatkozik: *A Szolnoki Műszaki Szakközép- és Szakiskola 2008-ban jött létre, öt önállóan működő szakképző iskola összevonásával. Az intézményben ekkor közel 3000 diák tanult, 250 tanár és 70 technikai alkalmazott dolgozott... Az a sokszínűség, ami jelenleg iskolánkat jellemzi, egyben az erőssége. Iskolánk kihasználtsága 90%-os, nem kevés szakképző van a megyében, amelyik 20-25%-os kihasználtságú... Személyes tapasztalatom és meggyőződésem, hogy az ilyen nagy intézmények életképesek, gazdaságosan működtethetők, lehetőséget teremtenek a tantestületek jobb foglalkoztatásához és a diákok tagozatok és szakmák közötti átjárásához. Színvonaluk és hatékonyságuk a kisebb méretű iskolákhoz képest jobb. Az viszont kétségtelen, hogy más vezetési módszerrel működtethető egy integrált intézmény, mint egy kis létszámú iskola.*

Hasonló méretű (létszámú) intézmények működnek Békéscsabán, Kecskeméten, Szegeden stb.

Elképzelhetőnek tartjuk azt is, hogy pl. a kislétszámú gimnázium nem egy távolabb eső, hasonlóan kislétszámú gimnáziummal integrálódik, hanem becsatlakozik a helyi iskolaközpontba.

Sándor Zsuzsanna

A Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Pedagógiai Karán

angol nyelvből doktorál, Nyitraán él,

e-mail: zuzana.sandorova@ukf.sk

Az interkulturális kommunikációs kompetencia fejlesztése az idegennyelv-oktatásban

A szociolingvisztikai kompetenciákon belül a B1-es, ún. „küszöbszintig” bezárólag főként a társadalmi viszonyok és az udvariassági szokások jelzéseinek elsajátítására kell fektetni a hangsúlyt. A társadalmi viszonyok nyelvi jelölése magában foglalja az üdvözlések és a megszólítási formák helyes megválasztását, de akár az indulatszó alkalmazását is. Hiszen anyanyelvünkön is másképp szólítjuk meg az idegent (pl. *Uram!*, *Asszonyom!* stb.), mint a családtagjainkat vagy a barátainkat (pl. *Apu!*, *Anyu!* stb.), és másképp köszönünk érkezéskor (pl. *Jó napot kívánok!*, stb.), mint távozáskor (pl. *Viszontlátásra!* stb.). Ugyanilyen fontos, hogy a nyelvtanulók elsajátítsák a pozitív, illetve a negatív udvariasság nyelvi kifejezőeszközeit is, valamint a „kérem”, „köszönöm” és ehhez hasonló kifejezések használatát. Ezek az aspektusok olyan helyzetekben kaphatnak szerepet, amikor érdeklődni szeretnénk valaki hogyléte iránt, vagy bocsánatot kérünk, illetve sajnálkozásunkat fejezzük ki valamivel kapcsolatban. Továbbá fontos, hogy a tanulók tudatosítsák az udvariasság olyan kerülendő megnyilvánulásait is, mint például a durvaság és a tapintatlanság, vagy a közvetlen utasítások alkalmazása, stb.

Az IKK következő komponense, a pragmatikus készség három további kompetenciát ölel magába: a beszédalkotási, funkcionális és tervezési kompetenciát. A beszédalkotási kompetencia fejlesztése főként azért fontos, hogy a nyelvhasználó képes legyen a szavakat mondatokká, s a mondatokat összefüggő szöveggé változtatni, úgy, hogy az egy koherens egész legyen. Ehhez elsősorban az adott célközösségben érvényes szövegalkotási szabályok ismerete szükséges, többek között az, hogyan mondunk el egy történetet, hogyan fogalmazunk meg egy hivatalos levelet, stb. A nyelvtanulók funkcionális készsége ezzel szemben

azt jelenti, hogy az általuk létrehozott közlemény „betölti kommunikatív funkcióját” (KER, 2002, 148). Így a nyelvhasználó képes például információt kérni és adni (pl. útíránykérés és útbaigazítás), képes kifejezni véleményét, vágyait és érzelmeit, képes alkalmazni a meggyőzés (javaslat, kérés, stb.), illetve a társadalmi érintkezés (megszólítás, figyelem felkeltés, stb.) eszközeit. A tervezési kompetencia fejlesztése pedig azt a célt szolgálja, hogy a nyelvhasználó a különböző nyelvi eszközök alkalmazásakor figyelembe veszi beszédpartnere választását, s annak tükrében alakítja mondanivalóját.

A szociokulturális ismeretek az IKK harmadik összetevőjeként a célközösség társadalmára és kultúrájára vonatkozó információkat tartalmazzák, melyeket gyakran sztereotípiák torzítanak. Ezért fontos, hogy az idegen nyelvi tanórák keretén belül kellő figyelmet fordítsunk a céltársadalom mindennapi életének különböző aspektusaira, mint pl. étkezési szokások, ünnepnapok, szabadidő eltöltése, stb., valamint olyan témakörökkel is foglalkozunk, amelyek tükrözik a célország(ok) értékeit és értékrendjét, pl. hagyományok, történelmi vonatkozások, művészetek stb. Ezenkívül fontos a társadalmi szokások (például pontosság, ajándékozás, öltözködés stb.), de az ünnepeken, különböző társasági eseményeken követendő rituális viselkedés ismerete is. Végül a szociokulturális ismeretek szerves részeként meg kell még említenünk a testbeszéd különböző aspektusait is, így pl. a gesztusok, arckifejezések, testkontaktus, testtávolság sajátosságait is. Hiszen jelentésük kultúránként változhat, és nem megfelelő használatuk kellemetlen helyzetet hozhatja a nyelvhasználót.

Összegezve a leírtakat megállapíthatjuk, hogy a nyelvtanulók interkulturális kommunikációs készségeinek

megfelelő fejlődéséhez fontos, hogy egyenlő hangsúlyt fektessünk mindhárom összetevőjére, tehát a szociolingvisztikai és pragmatikai készségek, valamint a szociokulturális ismeretek oktatására. Mindehhez azonban szükséges az is, hogy a nyelvhasználóban olyan kulturális érzékenységet, ún. interkulturális készséget alakítsunk ki, melynek köszönhetően felismeri a saját és a célkultúra közti hasonlóságokat és különbözőségeket, tudatosítja a bennük rejlő értékeket, s ezáltal erősíti identitástudatát, valamint elfogadó készségét. Az említett készségek együttes fejlesztésének következményeképpen a nyelvtanuló képessé válik arra, hogy kapcsolatot teremtsen és tartson fenn más kultúrák képviselőivel, megfelelően járjon el az interkulturális félreértések és konfliktushelyzetek kezelésekor, és kerülje a sztereotípiák kialakítását.

Felhasznált szakirodalom:

- BYRAM, M. 1991. Teaching culture and language: towards an integrated model. In BUTTJES, D. – BYRAM, M. *Mediating Languages and Cultures: Towards an Intercultural Theory of Foreign Language Education*. Clevedon: Multilingual Matters, 1991. ISBN: 1853590703, pp.17-32.
- HATOSS, A. 2004. A model for evaluating textbooks. In *Babel* [online]. 2004, vol. 39, no. 2, pp.25-32. [cit. 2012-05-10]. Retrieved from: <http://eprints.usq.edu.au/1137/3/Hatoss_Babel_2004_PV.pdf>.
- Közös Európai Referenciakeret: nyelvtanulás, nyelvtanítás, értékelés. 2002. [online]. [cit. 2014-09-03]. Retrieved from: <http://www.nyak.hu/nyat/doc/ker_2002.asp>.
- KRAMSCH, C. 1998. *Language and Culture*. Oxford: Oxford University Press, 1998. ISBN: 97800194372145
- SAVVIDOU, CH. 2004. An Integrated Approach to Teaching Literature in the EFL Classroom. In *The Internet TESL Journal* [online]. 2004, vol. 10, no. 12, [cit. 2003-11-08]. Retrieved from: <<http://iteslj.org/Techniques/Savvidou-Literature.html>>.